

א ז ר ח ו ת

2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שתיים ורבע.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.
פרק ראשון	—	(14×1)	—	14 נקודות
פרק שני	—	$(9 \times 3) + (13 \times 1)$	—	40 נקודות
פרק שלישי	—	(12×2)	—	24 נקודות
פרק רביעי	—	(11×2)	—	<u>22 נקודות</u>
סה"כ	—			100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
- ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב בטיטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

השאלות

פרק ראשון (14 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 1-2.

1. מדינת ישראל מחייבת את יצרני הסיגריות להצמיד תווית אזהרה למוצרים שהם משווקים. באזהרה עליהם לכלול פירוט של הנזקים העלולים להיגרם למעשן ולמי שנמצא בסביבתו. המדינה מעוניינת לצמצם את העישון, ולהביא לידיעת כל אדם מהו הסיכון הכרוך בעישון כדי שיוכל להחליט על פי שיקול דעתו אם לעשן או לא. יצרני סיגריות שלא יפעלו על פי הכללים המחייבים ייענשו, ויוטלו עליהם קנסות כבדים.

א. ציין והצג זכות טבעית (זכות יסוד) שהמדינה מבקשת לממש באמצעות פרסום האזהרה.

הסבר כיצד זכות זו באה לידי ביטוי בקטע.

ב. ציין והצג את העיקרון הדמוקרטי שיצרני הסיגריות מחויבים לפעול על פיו. הסבר כיצד עיקרון זה בא לידי ביטוי בקטע.

2. בסודן היה סכסוך ממושך בין תושבי צפון המדינה לתושבי דרום המדינה. כדי לסיים את הסכסוך, הוחלט לערוך הצבעה שבה יחליטו תושבי הדרום אם הם רוצים להיפרד מהצפון, ולהקים מדינה משלהם.

התקיימה הצבעה ובה הצביעו כתשעים אחוז מהמשתתפים בעד הפירוד.

עם פרסום התוצאות הודיע מנהיג סודן שהוא מכיר בהחלטה של תושבי הדרום להקים מדינה משלהם באזור שבו הם מתגוררים כיום, ואיחל להם הצלחה בכך.

א. ציין והצג עיקרון דמוקרטי שהתממש בתהליך שהתרחש בסודן.

הסבר כיצד עיקרון זה בא לידי ביטוי בקטע.

ב. ציין והצג את התנאי לקיום מדינה (שלא היה קודם לכן בדרום המדינה), שיתממש עם ביצוע ההחלטה.

הסבר כיצד תנאי זה בא לידי ביטוי בקטע.

פרק שני (40 נקודות)

בפרק זה עליך לענות על ארבע שאלות:
 על שלוש מהשאלות 3-7 (לכל שאלה – 9 נקודות)
 ועל אחת מהשאלות 8-9 (לשאלה – 13 נקודות).

ענה על שלוש מהשאלות 3-7 (כתוב לפחות 2-3 משפטים בכל תשובה).

3. הצג את עקרון האחרייות המשותפת (הממשלתית).
4. הצג את מדיניות ההעדפה המתקנת.
5. הצג נקודת דמיון אחת ונקודת שוני אחת בין התוכן של הכרזת העצמאות לבין התוכן של תכנית החלוקה (החלטה 181 של האו"ם מכ"ט בנובמבר 1947).
6. הצג שני תפקידים של בית משפט מחוזי.
7. הצג ביטוי אחד להשתלבות הדרוזים בחברה הישראלית, וביטוי אחד לייחודם כקבוצה.
 ענה על אחת מהשאלות 8-9.
8. הצג את המושג "פקודה בלתי חוקית בעליל".
 הסבר כיצד ציות לפקודה כזאת פוגע במימוש חובות האדם כאדם.
9. הצג את המושג "דמוקרטיה כצורת ממשל".
 הסבר כיצד אחד מתפקידי הכנסת מיישם מובן זה של הדמוקרטיה.

פרק שלישי (24 נקודות)

בפרק זה שני קטעים. אם למדת את הנושאים שבאשכול א' (הרחבה בנושא מדינת ישראל כמדינה יהודית), קרא את קטע 1, וענה על שתיים מהשאלות הקשורות אליו. אם למדת את הנושאים שבאשכול ב' (הרחבה בנושא פוליטיקה וממשל בישראל), קרא את קטע 2 (בעמוד הבא), וענה על שתיים מהשאלות הקשורות אליו.

קטע 1

ממשלות ישראל דנות כל השנים בשאלה אם מדינת ישראל חייבת להתחשב באמונות, בדאגות וברצונות של יהודים שאינם חיים בארץ. דיון זה חשוב מאוד בעיניי, כי הוא מדגיש את מהותה של המדינה על פי תפיסתה.

אחת הסוגיות המרכזיות בהקשר זה היא הזרמים השונים ביהדות וההכרה בהם. ענייני הדת הרשמיים בישראל מתנהלים כיום על פי תפיסת העולם האורתודוקסית. לעומת זאת בארצות-הברית, שהיא המרכז היהודי השני בגודלו בעולם, רוב היהודים משתייכים לזרם הרפורמי ולזרם הקונסרבטיבי, שתפיסת העולם שלהם שונה מזו של הזרם האורתודוקסי.

ההבדלים בין הזרמים השונים ביהדות יוצרים מדי פעם מתחים בין יהודי התפוצות לבין מדינת ישראל. דוגמה למתח כזה היא נושא הגיור. לאחרונה הועלתה בכנסת הצעת חוק, המחזיקת את הסמכות של הרבנות הראשית לישראל בנושא הגיור. הצעה זו עוררה כעס בקרב רבים מיהודי התפוצות, בעיקר אלה שדרכם שונה מהדרך האורתודוקסית. לדעתם, על מדינת ישראל לא להתעלם מהם, אלא להכיר גם בהם ולהתחשב גם בדעותיהם בענייני דת.

הכרה זו חשובה להם, מכיוון שהם רואים במדינת ישראל חלק חשוב בחייהם ומצפים, בצדק לדעתי, ליחס דומה של המדינה כלפיהם. הם חשים מחויבות לעתידה של ישראל ודואגים לביטחונה. צעירים יהודים אמריקנים מרבים לבקר בה, וחלקם אף בוחרים, לשמחתי, לעלות לארץ ולהקים בה את ביתם. אני יהודי דתי החי בישראל, והגיור על פי ההלכה חשוב לי, כך גם הקשר עם יהודי התפוצות. לכן אני סבור שמדינת ישראל צריכה לקיים דיון מתמיד בנושא ולחזק את תחושת השותפות בין כל חלקי העם.

(מעובד על פי מאמר מאתר Ynet, 25/07/10)

ענה על שתיים מהשאלות 10-12 (לכל שאלה – 12 נקודות).

שים לב: בחלק הראשון של כל שאלה (הצגת מושג), עליך לענות על פי מה שלמדת, ולא על פי הקטע.

10. הצג את גישת מדינת העם היהודי.

הסבר את עמדת הכותב כלפי גישה זו, כפי שהיא באה לידי ביטוי בקטע.

11. מהי זהות?

הסבר איזה מרכיב זהות מבקש כותב הקטע לחזק בקרב יהודי התפוצות.

12. הצג את עקרון הסובלנות.

הסבר כיצד עיקרון זה בא לידי ביטוי בקטע.

אם למדת את הנושאים שבאשכול ב' (הרחבה בנושא פוליטיקה וממשל בישראל), קרא את קטע 2 וענה על שתיים מהשאלות הקשורות אליו.

קטע 2

האם תקשורת ההמונים בארץ משקפת כראוי את המצב של קבוצות שונות בישראל? לדעתי – לא. אני טוען שהתקשורת הארצית בשפה העברית מתעלמת מסוגיות מרכזיות המעסיקות חלקים מהציבור, ולכן הן לא מגיעות לשיח הציבורי בישראל.

למשל, במערכת הבחירות האחרונה תיארה העיתונות העברית פעילות של המפלגות שהתמודדו בבחירות, והבליטה את ההבדלים ביניהן. אולם המפלגות המייצגות את המגזר הערבי הוצגו כיחידה אחת, אף על פי שהמצעים שלהן שונים זה מזה. דוגמה לשוני זה הן השקפותיהן השונות בנוגע לאופייה הרצוי של מדינת ישראל. המפלגות גם פונות לקהלים שונים ופועלות בשם קבוצות שונות בציבור הערבי, ואף על פי כן לא זכתה הפעילות הייחודית של כל מפלגה לסיקור נפרד בעיתונות העברית.

דוגמה נוספת: העיתונות המקומית מתארת פעילות של עמותות ציבוריות וארגונים חברתיים המתקיימת במגזרים שונים. אולם בתקשורת הארצית לא מזכירים פעולות של ארגונים אלה.

נראה כי הסיבה העיקרית ליחס זה היא החשש מאחוזי צפייה (רייטינג) נמוכים של משדרי טלוויזיה, ומירידה בתפוצת העיתונים. סיבה נוספת, לדעתי, היא שהתקשורת הארצית לא העסיקה עד כה די עיתונאים המייצגים את הקבוצות השונות באוכלוסייה. אנו רואים שאם יש יותר עיתונאים המכירים את הצרכים האמיתיים ואת התרבות של המגזרים השונים, הנושאים המעסיקים מגזרים אלה נראים ונשמעים יותר בתקשורת הארצית. ככל שישולבו אנשי תקשורת רבים ממגזרים שונים בכלי התקשורת הארצית, כך יתאפשר לגוונים השונים של החברה בישראל לבוא לידי ביטוי ולקחת חלק בדיונים ציבוריים, ואולי בדרך זו לחזק את תחושת השייכות שלהם לחברה הישראלית.

(מעובד על פי מאמר מאתר אהלן, 12/11/10)

ענה על שתיים מהשאלות 13-15 (לכל שאלה – 12 נקודות).
שים לב: בחלק הראשון של כל שאלה (הצגת מושג), עליך לענות על פי מה שלמדת, ולא על פי הקטע.

13. הצג את תפקיד התקשורת במדינה דמוקרטית בהבניית המציאות.
הסבר כיצד תפקיד זה של התקשורת בא לידי ביטוי בדברי הכותב.

14. מהי מפלגה?

הסבר כיצד אחד מתפקידי המפלגות במדינה דמוקרטית בא לידי ביטוי בקטע.

15. הצג את עקרון הפלורליזם.

הסבר כיצד עקרון הפלורליזם, בתחום החברתי אך בתחום התרבותי, בא לידי ביטוי בקטע.

פרק רביעי (22 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 16-19 (לכל שאלה – 11 נקודות).

16. בעלי תפקידים בכירים בשירות הציבורי כגון מנכ"ל משרד ממשלתי, מפכ"ל המשטרה או הרמטכ"ל ממונים על ידי הממשלה. המינוי מחייב דיון בוועדת מינויים מיוחדת, שתפקידה לבדוק את תהליך המינוי ולאשר שהמועמד מתאים למלא את התפקיד. פעולת הוועדה אמורה להבטיח שהמינוי ראוי, ונעשה משיקולים ענייניים של טובת המדינה.

— ציין והצג את הדרג הממשלתי (נבחר או מנהלי) שהוועדה מוסמכת לאשר את מינויו. הסבר כיצד דרג זה בא לידי ביטוי בקטע.

17. בכנסת התקבל חוק המחייב את לשכת עורכי הדין להעניק סיוע משפטי ללא תשלום למי שזכאי לכך. יוזמי החוק טענו שחוק זה יאפשר להגדיל את הסיכויים של מי שנפגע לתבוע זכויות המגיעות לו, או להתגונן כראוי מפני תביעות פליליות או אזרחיות המוגשות נגדו.

— ציין והצג את הזכות שהחוק נועד לקדם. הסבר כיצד זכות זו באה לידי ביטוי בקטע.

18. בתוניסיה השתתפו אלפי אזרחים בהפגנות סוערות בדרישה להפיל את השלטון במדינה ולכונן בה משטר דמוקרטי.

פרשנים טוענים כי לרשתות חברתיות באינטרנט כגון "פייסבוק" או "טוויטר" היה תפקיד חשוב בהפלת השלטון, מכיוון שמה שנכתב בהן עודד את האזרחים לפעול לשינוי המציאות במדינה.

— ציין והצג את סוג מנגנון הפיקוח והביקורת (פורמלי או בלתי פורמלי) שהביא להפלת השלטון בתוניסיה. הסבר כיצד סוג מנגנון זה בא לידי ביטוי בקטע.

- 19.** לכל מדינה יש מדיניות הגירה ודרכים שונות להענקת אזרחות. המדיניות נקבעת בהתאם לצורכי המדינה ולערכים שהיא דוגלת בהם.
- במדינות לאום דמוקרטיות מסוימות, וביניהן ישראל, נקבעה מדיניות הגירה המקלה על צאצאים של בני הלאום החיים מחוץ למדינה להפוך לאזרחיה.
- יש הטוענים שלמדינת לאום יש זכות לנהוג כך, ויש המתנגדים לכך.
- הבע את עמדתך בעניין זה. הצג שני נימוקים התומכים בעמדתך, ומתבססים על מושגים מתחום האזרחות.
- בכתיבתך הקפד על הרכיבים האלה:
- א. טענה** – הצגת עמדתך בעניין באופן ברור.
- ב. הנמקה** – הצגת שני נימוקים, שבעזרתם תבסס את טענתך, הכוללים מושגים וידע מלימודי האזרחות.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך